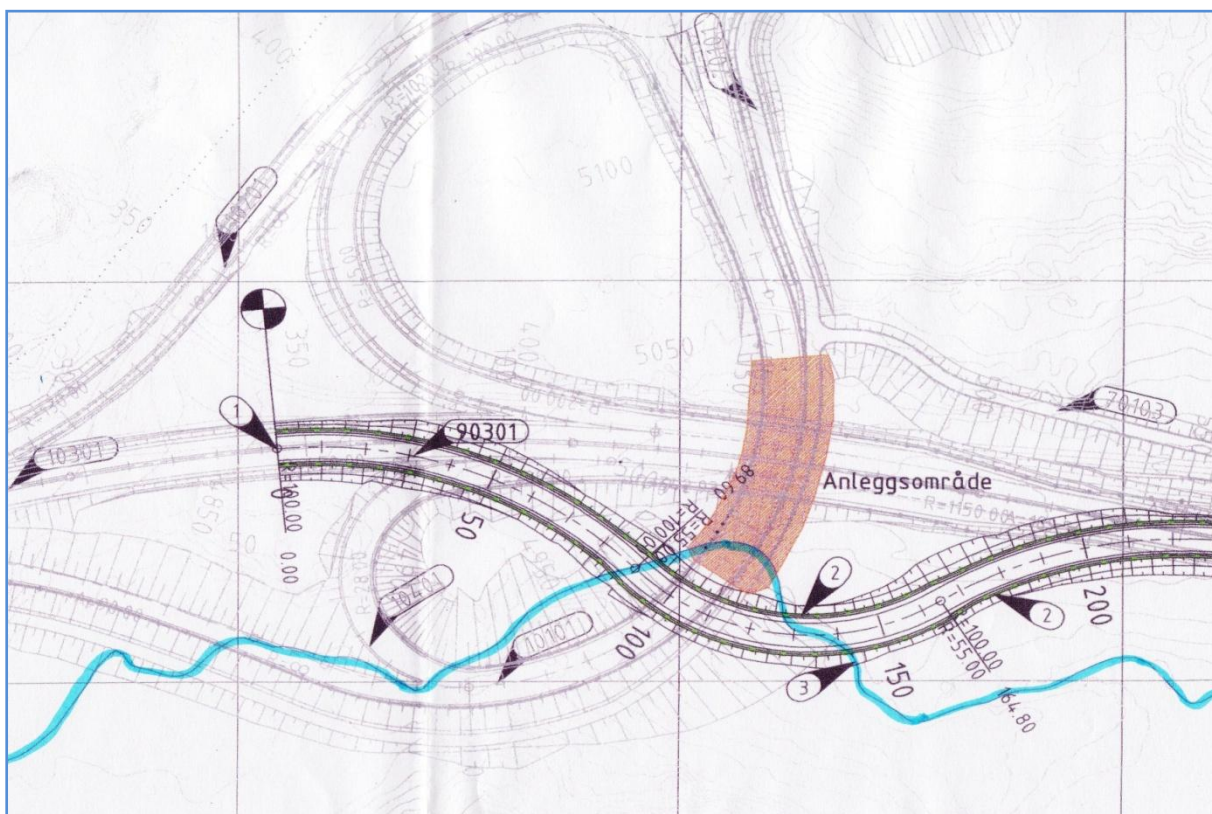

Nytt kryss E 39/FV 661 – Digernesskiftet

Hensyn til elvemusling i Svortavikbekken

Skodje kommune, Møre og Romsdal 2010

Kjell Sandaas *Naturfaglige konsulenttenester*
Jørn Enerud *Fisk- og miljøundersøkelser*

Forord

På en dags varsel ble vi anmodet om å bistå med å løse en situasjon der utbygging av E39 var kommet i konflikt med en forekomst av den rødlistete arten elvemusling. En løsning ble funnet i nært og godt samarbeid med Arne Leikanger og Kristina Nevstad ved Statens vegevesen, avdeling Møre og Romsdal. Jon Ivar Eikeland i Miljøvernavdelingen (Fylkesmannen i Møre og Romsdal) formidlet kontakten med oss på bakgrunn av vår kartlegging av elvemusling i fylket de to siste somrene.

Nesodden, 25.11.2010

Kjell Sandaas
Naturfaglige konsulenttjenester
kjell.sandaas@gmail.com
Mobil: 950 78 010

Jørn Enerud
Fisk- og miljøundersøkelser
jorn.enerud@hotmail.com
Mobil: 412 21 650

Innledning

Vi ble kontaktet av Jon Ivar Eikeland, Seksjonssjef i Areal- og vassforvaltningsseksjonen, Miljøvernavdelinga hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal 03.11.2010. Bakgrunnen var en oppstått konflikt mellom ny kryssløsning på E39 og en bestand med elvemusling i Svortavikbekken i Skodje kommune et par mil nord for Ålesund. Forekomsten var ikke kjent for myndighetene da reguleringsplan ble godkjent, men etter protest fra Naturvernforbundet valgte Statens vegvesen å stanse arbeid for å få utredet situasjonen. Våre kontaktpersoner var Arne Leikanger, byggeleder og Kristina Nevstad, assisterende prosjektleder, begge har kontorsted Ålesund (Olsvika).

Målet for arbeidet var å konstatere om muslingen fantes, og hvis så var tilfelle, hjelpe til med å finne en god løsning som sikret overlevelse for muslingbestanden i bekken (Larsen 2005). Feltarbeidet ble gjennomført 05.11 og 17.11.2010. Metodikken er i samsvar med de nasjonale retningslinjene for kartlegging av elvemusling (Larsen og Hartvigsen 1999). Arbeidet er utført av Kjell Sandaas og Jørn Enerud – og med god assistanse fra Kristina Nevstad og Arne Leikanger.

På bakgrunn av kartlegging av elvemusling i fylket de to siste somrene er vi godt kjent med vassdragene og vi vil nøkternt slå fast at Møre og Romsdal har mange flotte bestander av elvemusling, store i antall og med god rekruttering. Like nøkternt vil vi slå fast at mange ennå ikke er kartlagt. Lokalt er disse sikkert godt kjent, men neppe for forvaltningsmyndighetene. Sannsynligheten for fremtidige konflikter ved inngrep i vassdrag er stor. God planlegging og samarbeid mellom ulike myndigheter er nødvendig for å finne gode løsninger i forkant.

Figur 1. Elvemuslinger samlet inn og flyttet oppstrøms 05.11.2010. Foto: Kjell Sandaas.

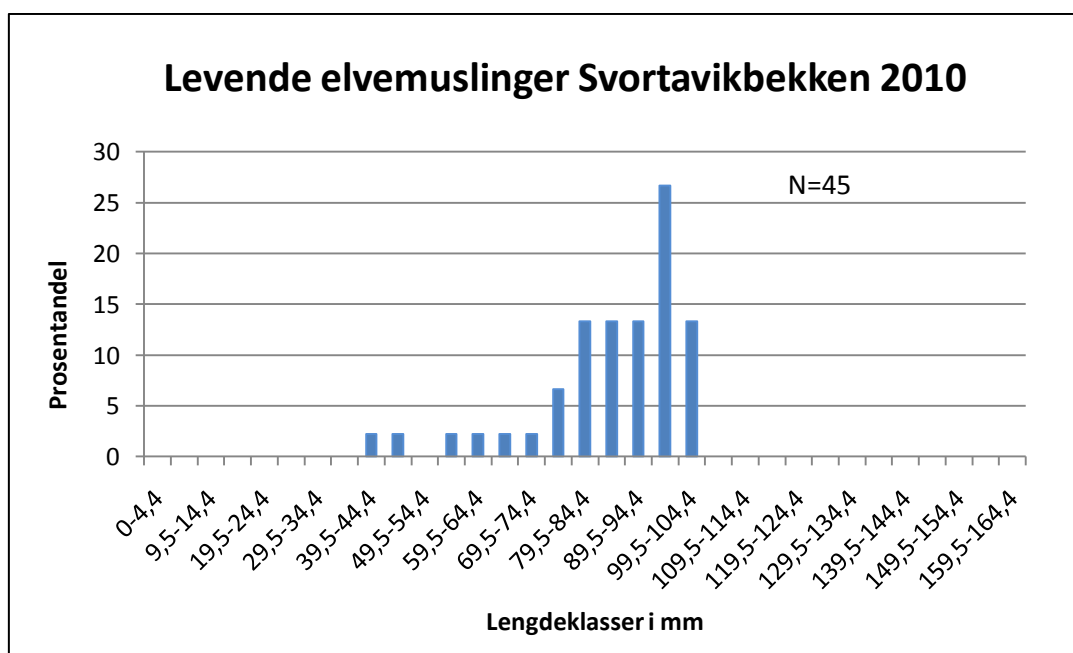
Resultater og vurderinger

Forholdene 05.11 var vanskelige etter langvarig nedbør og flom i vassdragene. Det kom også betydelig nedbør under befarings på ettermiddagen 04.11, hele natten og under selve arbeidet. Sikten i vannet var likevel god. Forholdene 17.11 var adskillig bedre, men kuldegrader i skyggen medførte ising på klær og utstyr.

Svortavikbekken (Svortaelva på kartet) er en meget liten bekk som nærmest tørker inn på sommerstid. Den kommer fra Svortavatnet og renner ut i Svortavika, jf. kartet bakerst i rapporten. John Bjarne Jordal opplyser i e-post til Jon Eikeland 04.11.2010 (videresendt til oss) at han 06.06.2002 (prosjekt naturtyperegistrering for Skodje, Ørskog, Stordal og Haram) på strekningen fra europaveien og ned til Svortaviktjørna fant 5 levende elvemuslinger og et tomt skall. Småfisk ble observert i elva. Nedstrøms Svortaviktjørna på strekningen ned til sjøen ble muslinger ikke funnet. På strekningen ovenfor europavegen opp til Svortavatnet fant han ingen muslinger, men småfisk ble observert. Vi undersøkte bare strekningen fra oppstrøms europaveien (oppstrøms kanalen som ble laget i 1995) og opp til Svortavatnet.

Totalt ble 55 muslinger registrert på strekningen fra Svortavatnet og nesten ned til kanalen fra 1995. Totalt 45 muslinger ble samlet inn fra en ca 250 m lang strekning som vil bli borte under anlegget og satt ut oppstrøms der det står et antall muslinger fra før. Vi anslår at inntil 500 muslinger finnes på strekningen oppstrøms E 39.

Lengdefordelingen (se figuren nedenfor) viser en bestand som består av eldre, kjønnsmodne individer og en andel yngre individer som viser at rekruttering har skjedd i den senere tid. Yngste levende musling funnet (42 mm) er vurdert til 10 år og et tomt skall (32 mm) er vurdert til 8 år. Ørret (*Salmo trutta*), stasjonær eller anadrom, ble observert i bekken under arbeidet. Funn av en død trepigget stingsild (*Gasterosteus aculeatus*) bekrefter at denne arten er til stede. Våre funn støttes av Jordal (2005). Dette betyr at Svortavikbekken har en liten, men sannsynligvis svakt rekrutterende bestand av elvemusling. Vertsfisk for muslingens larvestadium er stasjonær eller anadrom ørret.

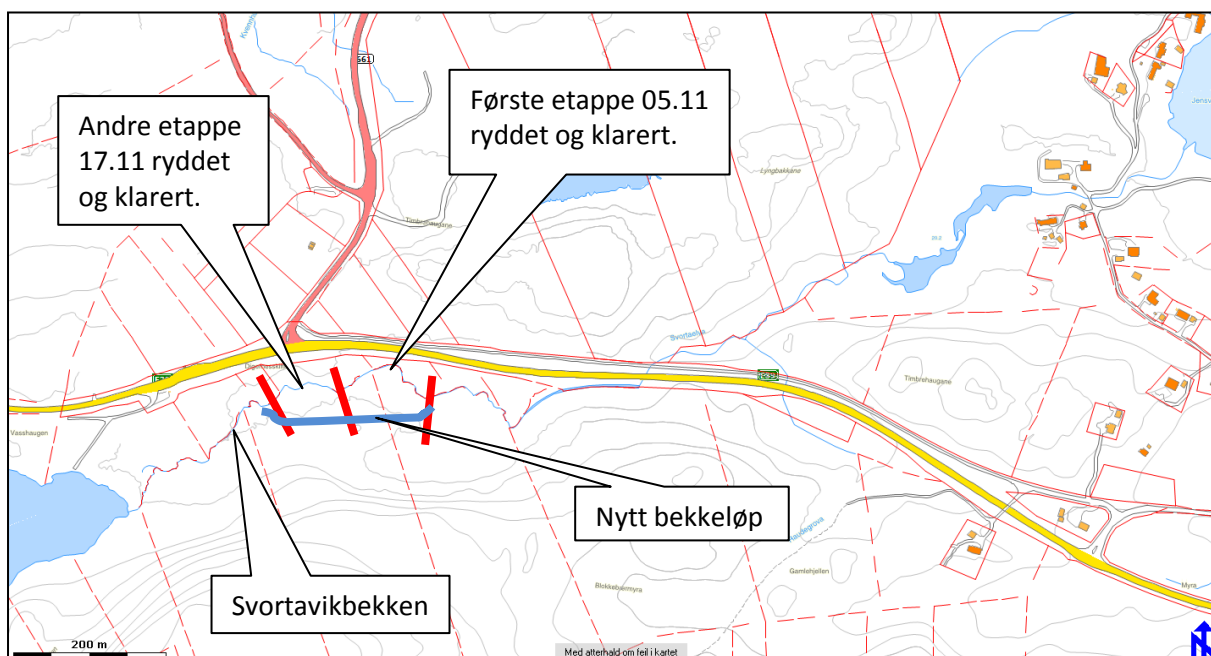
**Figur 2. Øverst: Bekken kommer ut på myrflaten som står under vann 05.11.
Nederst: Del av bekken som blir borte under veikrysset 17.11.2010.
Foto: Kjell Sandaas.**

Konklusjoner

Deler av Svortavikbekken vil bli liggende under den nye kryssløsningen på E39 ved Digernesskiftet i Skodje kommune og det er planlagt et nytt bekkeløp forbi. Etter forslag fra Statens vegvesen, avdeling Møre og Romsdal (Olsvika), ble arbeidet som berører bekken direkte opp i 2 etapper. Under første etappe 05.11 ble den delen som først blir berørt undersøkt og alle elvemuslinger funnet samlet og flyttet til et gunstig parti oppstrøms. Disse var da utenfor fare og anleggsarbeidet startet opp igjen. Den andre etappen ble ryddet på tilsvarende måte 17.11. Samtidig ble også den første strekningen gått over på nytt og et antall muslinger ble funnet. Muslinger ble også samlet inn fra et parti nedstrøms berørt strekning. Anleggsarbeidet forsetter og samtidig utformes det nye bekkeløpet og lages ferdig slik at bekken kan ledes inn i nytt løp. Nytt bekkeløp bør utformes mest musling naturlig og ikke som en rett kanal. Grunnen der det nye bekkeløpet kommer er hovedsakelig torv med en mektighet på 2-3 meter. Bekkeløpet må derfor bygges opp nedenfra og få et substrat av naturlig materiale, eksempelvis morenemasser med god variasjon i kornstørrelse, stein og blokk.

Tiltak for å skjerme bekken mot tilslamming fra anleggsarbeidet er diskutert og planlagt med hensyn til maksimal skjerming av bekken. Det er spesielt viktig at avrenning fra sprengstein forhindres pga skarpe partikler. Overflateavrenning fra anlegget bør ledes ut på terreng der det er mulig for å minske transporten av partikler til bekken. Periodevis tilslamming vil være uunngåelig, men voksne elvemuslinger vil tåle en begrenset tilslamming fra naturlig materiale.

Bekken har i dag en liten og sannsynligvis svakt rekrutterende bestand av elvemusling som må tas vare på. Vi anslår at 500 elvemuslinger finnes oppstrøms E39. Totalt 55 elvemuslinger ble registrert (10 av disse oppstrøms berørt strekning). Funn av i alt 4 tomme skall på 32, 98, 99, 100 mm tyder ikke på unaturlig dødelighet. Undersøkelse av bestanden nedstrøms veien bør gjennomføres til sommeren og lokaliteten følges opp over tid for å innvinne kunnskap om flytting av elvemuslinger.

Figur 3. Kartet viser Svortavikbekken, E 39 og etappeinndelingen av bekkeløpet som berøres og nytt bekkeløp. Elvemuslinger ble funnet på det meste av strekningen oppstrøms E 39.

Litteratur

Jordal, J.B. 2005. Kartlegging av naturtyper i Skodje kommune. 89 sider.

Larsen, B.M. (red.) 2005. Handlingsplan for elvemusling *Margaritifera margaritifera* i Norge. Innspill til den faglige delen av handlingsplanen. *NINA Rapport 122.*: 33pp.

Larsen, B. M. & Hartvigsen, R. 1999. Metodikk for feltundersøkelser og kategorisering av elvemusling *Margeritifera margaritifera*. (Methodology for field work and categorising of freshwater pearl mussel *Margeritifera margaritifera*.) - NINA Fagrapport 37. 41 s.